

יום חדש מתחיל

כשאדם נמצא ברגעים קשים בחייו,
עליו להביט אל שמי הלילה החשוכים ולזכור:
מחר הירח ישוב ויפציע.

חוברת למרצה

THE
SHLUCHIM
OFFICE

תובנות לחיים

טעימה מתורתו של הרבי

במדבר

לזכות משתתפי השיעור השבועי בצור יצחק
מוקדש ע"י
הרה"ח ר' שמואל שיחי' גליצנשטיין

לזכות משתתפי השיעור השבועי בטאיפיי, טאיוואן
מוקדש ע"י
הרה"ח ר' שלמה שיחי' טביב

מוקדש ע"י
משתתפי השיעור השבועי באיינו, סין

לתרומות והקדשות, צור קשר info@jewishinsights.org
נדי להוריד מערכי שיעור נוספים, בקר באתר www.JewishInsights.org/he

Published and Copyright 2023 by
Shluchim Office International
816 Eastern Parkway, Brooklyn,
NY 11213
718.221.0500

5783 - 2023

ועדה מייעצת

הרב אשר דען - קייפ-טאון, דרום אפריקה
הרב מנדי גרליצקי - תל אביב, ישראל
הרב לוי גרינברג - אלפטו, טקסס
הרב דוד גולדברג - סאו פאולו, ברזיל
הרב לוי שייקביץ - כפר חב"ד, ישראל
הרב מנדי גרינברג - טווינסבורג, אוהיו
הרב שמואל פרידמן - בבלנקה, ארגנטינה
הרב יוסף יצחק בלוי - כינרת, ישראל
הרב חיים דרוקמן - לוצרן, שוויץ

ספרדית

תרגום ועריכה | הרב רפי טוויל

צרפתית

תרגום ועריכה | הרב יאיר אלבז
הגהה | ש. אלבז

פורטוגזית

תרגום | מר יצחק דיין
עריכה | הרב ישעי' דיין
עימוד | מייק קטן

עימוד | מוסי וולוסוב

אתר אינטרנט | יובל כץ וישראל יוסוצקי
אדמיניסטרציה | מענדל גרינברג

משרד השלוחים

י"ר | הרב גדליה שמטוב
פיתוח | הרב מנדי שמטוב

עורכים

הרב אברהם גרינברג
הרב זושא גרינברג

עברית

עריכה לשונית | הרב זושא גרייזמאן
הגהה | הרב מנחם וילהלם

אנגלית

תרגום ועריכה | הרב מענדל סופער
הגהה | הרב מענדל לברטוב

נוסד בימי השבעה לזכרון ולע"נ הרב גבריאל נח זוזגתו רבקה הי"ד הולצברג
שלוחי הרבי במומבאי, הודו

א. מה הקשר?.....5

ההפטרה שקוראים לאחר קריאת התורה, היא בנושא שדומה לנושאים הכתובים בפרשה (מקור 1). כשערב ראש חודש חל בשבת, קוראים את ההפטרה "מחר חודש" (מקור 2). באותה הפטרה מסופר באריכות על היחס בין שאול המלך, דוד המלך, ויהונתן, ועל אירוע מסוים שאירע בערב ראש חודש. שואל הרבי, לכאורה הרעיון של ערב ראש חודש מוזכר רק בהתחלת ההפטרה, ואילו הסיפור כשלעצמו אינו קשור לראש חודש.

ב. מה מסמלים שאול ודוד?.....7

בנביא נאמר ששאול היה בן שנה במלכו. האומנם? (מקור 4). התלמוד מסביר, שהכוונה היא ששאול היה זך מחטאים כתינוק בן שנה. התלמוד ממשיך ואומר שמכיוון ששאול היה צדיק ללא דופי, מלכותו לא התקיימה, ודווקא דוד שהיה לו דופי ביחוסו – שהיה נכדה של רות המואביה, זכה לכך שמלכותו תימשך לאורך ימים. משום שאם תזוח דעתו עליו, יאמרו לו, תזכור מאיפה באת... (מקור 5).

שואל הרבי, א. מה פתאום יחוס מגר נחשב דופי? ב. הרי אסור לומר לבעל תשובה או לגר "זכור מעשיך הראשונים!" (מקור 6)

רבי אליעזר הגדול אומר, שגר שנתגייר, יסורו רע' – עדיין נשאר בו רושם ממעמדו ומצבו הקודם. ולכן — צריך להיזהר מלצער אותו, משום שזה עלול להחזירו לדרך הרעה (מקור 7).

דבר דומה, קיים גם בקרב כל יהודי. לצדיק אומרים: תִּזְכֶּה בכך שהיית רוצה לאכול מאכל אסור, אך ה' אסר עליך. ואילו לאדם שכבר חטא בעבר אומרים: לָךְ אסור אפילו לומר או לחשוב שאתה אוהב את זה. תתרחק מזה כמטחוי קשת! (מקורות 8-9).

על פי זה מסביר הרבי, שכשהתלמוד אומר שיש ידופי ביחוס, הכוונה היא שהאדם צריך לזכור שיש לו עבר שקשור לעבירות, ולכן עליו להזהר בנושאים אלו בצורה בצורה מחמירה יותר. ואת זה מזכירים לו הציבור.

למנהיג עם ידופי יש מעלה נוספת. כפי שאומרים, שאין מעמידים פרנס על הציבור אלא אם כן קופה של שרצים תלויה לו מאחוריו. מדוע? משום שאדם כזה יהיה מחובר לעולמם של אנשים רגילים, יבין את מצוקותיהם ויוכל לעזור להם. כזה היה דוד, ולכן מלכותו נמשכת לנצח. שאול לאידך, היה צדיק וזך, ולכן מלכותו נקטעה.

הרבי מציין לסיפור מאדמו"ר האמצעי שהיה עונה לשאלות ששואלים אצלו בעבודת ה', רק לאחר שהיה מוצא בעצמו בצורה מאד רוחנית חטא דומה, ובכך היה מצליח להכנס לנעליו של אותו אחד, ולהתחבר אליו.

ג. הירידה מביאה לעלייה.....12

בערב ראש חודש, הלבנה היא בהעלם. ועל זה אומרים - "מחר חודש", שדווקא על ידי תכלית ההעלם יהיה אחרי זה גילוי. גם בחיי עם ישראל ישנם זמנים שבהם מרגישים את שיא החושך. אך על זה מגיעה התשובה - מחר חודש - האור בא יבא. ואת זה למדים מהסיפור של יהונתן ודוד. שהגם שדוד היה במצב קשה מאד, ללא שום ניצוץ אור ותקווה, אמר לו יהונתן - אל תדאג, מחר חודש. דווקא מתוך המצב הקשה והחשוך, האור בא יבא.

פתיחה

מדוע מלכותו של שאול המלך התקיימה רק דור אחד, ואילו מלכותו של דוד התקיימה לימים רבים? כיצד מוצאו של דוד מרות המואביה הפך דווקא ליתרון? ואיך כל זה קשור לאדמו"ר האמצעי - הרבי השני של תנועת חב"ד?

השיעור לפרשת במדבר

משיחת שבת פרשת שמיני, מברכים החודש וערב ראש חודש אייר, ה'תשכ"ד
בלתי מוגה
תורת מנחם חלק ל"ט, עמ' 376 ואילך.

א. מה הקשר?

<< הרבי

ישנו ענין מיוחד בערב ראש חודש שחל בשבת, שבו מפטירין "מחר חודש". ויש לבאר השייכות של הפטרה זו לערב ראש חודש.

לתלמיד
עמ' 3

ובהקדמה - שבדרך כלל שייכת ההפטרה לקריאה בתורה, שהיא מענין הפרשה (ובפרט שטעם קריאת ההפטרה הוא בגלל שבזמן הגזירה שלא יקראו בתורה, קראו בנביאים מענין הפרשה, ומנהג זה נשאר גם לאחר שבטלה הגזירה)¹, ואילו בערב ראש חודש שחל בשבת, דוחים את ההפטרה שמעין הפרשה ומפטירים "מחר חודש".

כיצד בוחרים הפטרה?

מקור 1 ספר התשבי (רבי אליה בן אשר הלוי לויטה אשכנזי) ערך "פטר":

רבי אליה בן אשר הלוי לויטה אשכנזי (-1549)
1469). מכונה רבי אליהו בחור או הבחור.
בלשון עברי וחוקר המסורה בתקופת הרנסאנס,
ממדקקי העברית בימי הביניים ומראשוני
הכותבים ספרות בידיש. הוזמן לאוניברסיטת
פריז ללמד עברית, אך סירב משום שבימיו לא
היה יישוב יהודי בצרפת. על שמו קיים רחוב
בתל אביב. בין צאצאיו נמנה דייוויד קמרון ראש
ממשלת בריטניה לשעבר. אליהו בחור הוא כינוי
לא שגרת במסורת הדורות למלומד יהודי. בסוף
ההקדמה לאחד מחיבוריו הוא מסביר את השם
המוזר.

והנה אכתב מה היא סבת ההפטרָה, כפי מה שמצאתי כתוב,
שאנטיכוס הרשע מלך יון גזר על ישראל שלא יקראו בתורה
בביתם. מה עשו ישראל? לקחו פרשה אחת מנביאים שענינה
דומה לענין מה שכתוב בפרשה של השבת היא... ועתה, אף
שבטלה הגזירה, המנהג הזה אינו בטל, ועד היום קורין אותן
הפרשיות של נביאים אחר קריאת התורה. ונקראה הפטרה, לשון
הפסקה.

לתלמיד
עמ' 3

יוצא מן הכלל

מקור 2 שולחן ערוך אורח חיים, סימן תכ"ה סעיף ב'

ראש חודש שחל להיות באחד בשבת, מפטירין בשבת שלפניו "ויאמר לו יהונתן מחר
חודש".

לתלמיד
עמ' 3

ההפטרה

מקור 3 ספר שמואל א', פרק כ' פסוקים י"ח-י"ט

ויאמר לו יהונתן: מחר חודש, ונפקדת פי יפקד מושבך.

לתלמיד
עמ' 3

יהונתן בנו של שאול המלך, יורש עצר, מפקד
וגיבור לאומי צבאי. למרות היותו בן המלך ויורשו,
היה ידיד נפש של דוד – יריבו של אביו – ולמורת
רוחו של שאול ויתר על המלכות למענו וכתר עמו
ברית.

1. ראה אנציק' תלמודית ערך הפטרה בתחלתה (כרך י בתחלתו). וש"נ.

הרקע

יהונתן היה בנו של שאול המלך ויורש העצר. דוד היה רועה צאן ונגן מוכשר, שהדהים את עם ישראל כאשר הצליח לנטרל את גוליית – הפלישתי האימתני – באמצעות צליפה מדויקת של חלוק נחל הישר אל מצחו. דוד זכה לתהילת עולם וגם בבתו של המלך, מיכל, כפי שהבטיח המלך למי שיציל את העם מהפלישתים.

כשחזרו דוד ושאול מהמלחמה יחד עם כל הצבא, יצאו הנשים מכל ערי ישראל וקיבלו את הצבא בשירה. הם שרו "הִפָּהּ שְׂאוּל בְּאַלְפָיו וְדָוִד בְּרִבְבֵיָיו". זה נטע גרעין של קנאה בליבו של שאול. הייתכן שלו נתנו אלפים, ואילו לדוד רבבות!

דוד, אשר בהמשך מונה להיות מפקד בצבא, צבר פופולריות רבה, וקנאת שאול הפכה למשטמה עזה ולחשש שייקח ממנו את הכתר. שאול נכנס לדיכאון, ובאחת ההזדמנויות שדוד היה בהיכל המלך, יידה שאול לעברו את חניתו. בנס הצליח דוד לחמוק ממנה ונמלט על נפשו.

הוא נפגש בסתר עם גיסו – יהונתן בן שאול, ושאל אותו, מדוע אביך המלך רוצה להרגני? מה עשיתי לו? יהונתן מצדו אומר לו, שהוא לא שמע מהמלך שום כוונה להרוג את דוד, והוא בטוח שזה לא כך.

דוד מבקש מיהונתן לערוך ניסוי, ופה מתחילה ההפטרה שלנו:

"מחר חודש" – מחר יהיה ראש חודש ותהיה סעודה חגיגת בארמון. אני, אומר דוד, אעדר מהסעודה, וכששאול ישאל 'היכן דוד?' יענה יהונתן שהוא נתן לו אישור ללכת לבקר בבית אביו בבית לחם, ואז נראה מה יהיה. אם שאול יגיב בצורה רגועה ובדברי ברכה לדוד, זה יהיה סימן שאכן דוד סתם חושש, ושאול אינו דורש את רעתו. אך אם שאול יגיב בזעם, זה יהיה סימן שהוא אכן מחפש הזדמנות להרגו.

התוכנית מתבצעת כמתוכנן, וכאשר שאול שומע מיהונתן שהוא אישר לדוד להיעדר מהסעודה, הוא מגיב בהתקפת זעם: "יִחַר אֵף שְׂאוּל בְּיְהוֹנָתָן, וַיֹּאמֶר לוֹ: כִּן נַעֲנֶת הַמְּרִדוֹת! הֲלוֹא יַדְעָתִי כִּי בַחַר אֶתָּה לְבֵן יְשִׁי, לְבִשְׁתָּךְ וּלְבִשְׁתַּעְרוֹת אִמְךָ. כִּי כָל הַיָּמִים אֲשֶׁר כָּן יְשִׁי חַי עַל הָאָדָמָה, לֹא תִכּוֹן אֶתָּה וּמְלִכוֹתֶךָ. וְעַתָּה שְׁלַח וְקַח אֶתְּךָ אֵלַי כִּי כָן מִן הוּא! (שם, פסוקים ל'–ל"א).

יהונתן התעצב מאוד לשמוע את הדברים החמורים הללו, ונוכח לראות שדוד צודק בחששותיו משאול. הוא עוזב את הסעודה, ולמחרת הולך למקום מפגש סודי עם דוד, מספר לו על תגובת אביו ומייעץ לו לברוח ולהיסתר. השניים נופלים זה על צווארו של זה בהתרגשות ונפרדים בכי.

המילים האחרונות שהשניים מחליפים ביניהם זה האיחול של יהונתן לדוד המעיד על הנאמנות העזה בין הגיסיים: "לֵךְ לְשָׁלוֹם אֲשֶׁר נִשְׁפָּעֵנוּ שְׁנֵינוּ אֲנַחְנוּ בְּשֵׁם ה' יְאֹמַר: ה' יְהִיָּה בֵּינִי וּבֵינְךָ וּבֵין יָרְעֶיךָ וּבֵין יָרְעֶיךָ עַד עוֹלָם" (שם, פסוק מ"ב).

<< הרבי

ולכאורה אינו מובן:

לתלמיד
עמ' 4

ענינו של ערב ראש חודש נזכר רק בהתחלת ההפטרה - "ויאמר לו יהונתן מחר חודש", ואילו כל עיקר סיפור הדברים שבהמשך ההפטרה (שיש בה מספר פסוקים גדול יותר מכפי המוכרח), אינו קשור לכאורה לראש חודש, שהרי סיפור זה לא היה מוכרח להיות בראש חודש, אלא היה יכול להיות גם בכל זמן שבו נערכה סעודה חגיגת אצל המלך, ובה היה נפקד מקומו של דוד.

גם צריך להבין: מה נוגע כל הסיפור של יהונתן ודוד אלינו עתה, כאשר יהונתן ודוד אינם נמצאים.

ב. ההבדל בין המלכים

<< הרבי

מה מסמלים שאול ודוד

ויובן בהקדם ביאור עניינם של שאול (אביו של יהונתן) ודוד:

לתלמיד
עמ' 5

מקור 4 ספר שמואל א', פרק י"ג פסוקים א'-ב'

בן שנה שאול במלכו, ושתי שנים מלך על ישראל. ויבחר לו שאול שלשת אלפים מישראל, ויהיו עם שאול אלפים במכמש ובהר בית אל, ואסף היו עם יונתן בגבעת בנימין, ויתר העם שלח איש לאהליו.

לתלמיד
עמ' 5

האם שאול היה בן שנה כאשר מלך?

רש"י

ויש לפתור: בן שנה שאול במלכו - בשנה ראשונה שהמלך בה, והוא מלך שתי שנים על ישראל, ובשנה ראשונה, מיד: ויבחר לו שאול שלשת אלפים.

התלמוד נותן לכך הסבר מעמיק יותר:

מקור 5 תלמוד בבלי, מסכת יומא, דף כ"ב עמוד ב' (עם ביאור ותרגום הרב עדין אבן-ישראל)

נאמר: "בן שנה שאול במלכו", ולכאורה, דבר זה תמויה! אמר רב הונא: לומר שבשעה שמלך היה בכך שנה, שלא טעם טעם חטא, שהיה כשר וישר לגמרי.

לתלמיד
עמ' 5

(מקשה על הסברה הזו רב נחמן בר אבא: אמר שפונת הפסוק באמרו "בן שנה", שמלך בטיט ובצואה תמיד? ומעירים: הראו לו לרב נחמן פחדים בתלומו, והבין שהוא ענש על שזלזל בשאול. אמר: נעניתי לכם עצמות שאול בן קיש. כלומר, מבקש אני מחילה מעצמות שאול על שפגעתי בו. חזר וראה פחדים בתלומו, והבין שלא בקש סליחה בלשון מכבדת כראוי. ויחזר ואמר: נעניתי לכם עצמות שאול בן קיש מלך ישראל. ואז פסקו ממנו הפחדים בתלומותיו.)

שאול בן קיש המלך הראשון שהוכתר על ידי שמואל הנביא, על ממלכת ישראל המאוחדת.

אמר רב יהודה אמר שמואל: מפני מה לא נמשכה מלכות בית שאול לדורות רבים? מפני שלא היה בו שום דפי של יחוסין, שהיה כשר מכל הצדדים.

דוד המלך מלך ישראל לאחר שאול המלך. הוכתר על פי נבואת שמואל הנביא עוד בחיי שאול המלך. חיבר את ספר התהילים.

שאמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יהוידק: אין מעמידין (ממנים) פרוס על הצבור אלא אם כן קפה של שרצים של פגמי חוס תלויה לו מאחוריו. ומדוע? שאם תזוה דעתו עליו ויתגאה על הצבור אומרין לו: חזר והבט לאחוריך מאיזו משפחה אתה בא.

ולכן דוד, שבא משפחה שהיה בה פגם חוס (רוח המואביה) נמשכה מלכותו, ולא כן שאול.

כאשר בוחנים את מערכת היחסים שבין שאול ודוד, אי אפשר להתעלם מההבדלים הברורים בין השושלת המכובדת של שאול, לבין דוד – מעליו ריחף "כתם" מוצאו של סבתו, רות המואביה.

אומר על כך התלמוד: מכיוון ששאול היה ללא שום דופי, לכן מלכותו לא התקיימה לאורך ימים. אך דוד, דווקא מכיוון שהיה בו דופי, הוא זכה לכך שמלכותו תימשך לאורך ימים.

מתברר, שדווקא החיסרון נתפס כיתרון. העובדה שלדוד הייתה היסטוריה משפחתית לא מחמיאה היוותה ערובה שדוד לא ייתפס לגאווה מזיקה.

<< הרבי

היתכן לזלזל בדוד בשל מוצאו?

ולכאורה אינו מובן:

לתלמיד
עמ' 6

רות המואביה הגיבורה העיקרית של מגילת רות, שהתגיירה לדת ישראל, והסבתא רבתא של דוד המלך.

איך אפשר לומר בנוגע לדוד "שאם תזוח דעתו עליו, אומרין לו, חזור לאחוריך", לפי שיש בו "דופי משפחה", "ש"בא מרות המואביה" - ובשתיים:

(א) וכי משום ש"בא מרות המואביה", יש דופי בו?

(ב) הרי יש איסור לומר לבעל תשובה או לגר "זכור מעשיך הראשונים"³, כך, שאסור להזכיר זאת אפילו לרות עצמה, ועל-אחת-כמה-וכמה בנוגע לדוד, שרק בא מרות המואביה, אבל אצלו לא היה ענין בלתי-רצוי?!

הרבי מציין כאן שתי נקודות: (א) הייתכן שהעובדה שדוד צאצא של גיורת נחשבה לדופי? (ב) גם אם נסכים שזה כך, הרי אסור להזכיר לאדם את עברו, משום שזה מהווה פגיעה בו. אסור לומר לבעל תשובה יגילתי אותך וגיליתי מה עשית בעברך. מהיכן ההיתר לומר לדוד "חזור לאחוריך"?

מקור 6 תלמוד בבלי, מסכת בבא מציעא, דף נ"ח עמוד ב' במשנה

כְּשֵׁם שְׂאוּנָאָה בְּמִקְחָהּ וּמִמְכָּרָהּ, כִּי אֲוֹנָאָה בְּדִבְרֵיהֶם. אִם הָיָה בְּעַל תְּשׁוּבָהּ, לֹא יֵאמַר לוֹ: זָכֹר מַעֲשֶׂיךָ הָרְאשׁוֹנִים. אִם הוּא בְּן גֵּרִים, לֹא יֵאמַר לוֹ: זָכֹר מַעֲשֶׂה אֲבוֹתֶיךָ. שְׂנֵאָמַר (שמות כב, כ) וְגַר לֹא תוֹנֶה וְלֹא תִלְחָצֶנּוּ.

לתלמיד
עמ' 6

<< הרבי

עברו של אדם משפיע עליו

ויש לומר הביאור בזה:

לתלמיד
עמ' 6

אף-על-פי שגר שנתגייר כקטן שנולד דמי⁴, מכל מקום, לידתו היא באופן שנשאר רושם ממעמדו ומצבו הקודם, כדברי הגמרא⁵ "שסורו רע", ולכן צריכה להיות אצלו זהירות גדולה יותר, כמו בעל תשובה ש"צריכים להיות כל מיני רע ואיסורים מאוסים אצלו, ושיאמר אי אפשרי כו' (לא

3. ב"מ נח, ב (במשנה). רמב"ם הל' תשובה ספ"ז. הל' מכירה פי"ד הי"ג. טוש"ע 5. ב"מ נט, סע"ב. וראה קידושין יז, סע"ב.
4. יבמות כב, א. וש"נ.
5. ה"מ סרכ"ח ס"ד. שו"ע אדה"ז שם הל' אונאה כו' סכ"ח.

כמו צדיק, שעליו אמרו רז"ל⁶ "לא יאמר אדם אי אפשי בבשר כו' אלא אפשי ומה אעשה שאבי שבשמים גזר עלי", בכדי שלא יפול חס ושלום⁷.

מקור 7 תלמוד בבלי, מסכת בבא מציעא, דף נ"ט עמוד ב' (עם ביאור ותרגום הרב עדין אבן-ישראל)

רבי אליעזר הגדול אומר: מפני מה הזהירה תורה בשלשים וששה מקומות בגר, שלא לצער אותו? מפני שסורו רע – שעלול הדבר להחזירו לדרך רעה.

רבי אליעזר הגדול מלמד אותנו כאן דבר חשוב. נכון שמקבלים גרים כשווה בין שווים, והוא אכן נחשב כפי שנולד מחדש, אך בכל זאת אי אפשר להתעלם מהמציאות שהוא חי שנים רבות בתור גוי והתרגל לחיות בצורה מסוימת. אם חס ושלום משהו יצער אותו או יפגע בו, זה יכול לדחוף אותו לחזור לדרכו הראשונה. לפיכך, מלבד העובדה שאסור לצער גר בגלל מצוות אהבת הגר וכו', צריך גם לקחת בחשבון שזה יכול לדחוף אותו לדרך לא טובה. דבר דומה, אומרים לנו רז"ל, קיים לא רק בקשר ליחס לאחרים, אלא גם בתוך נפש האדם לעצמו.

צדיק – טרף זה טעים

מקור 8 פירוש רש"י על קדושים פרק כ' פסוק כ"ו

רבי אליעזר בן עזריה אומר: לא יאמר אדם: 'נפשי קצה בבשר חזיר', 'אי אפשי ללבש פלאים', אכל יאמר: 'אפשי! ומה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי!'.⁷

לאדם שלא חטא מעולם אומרים: אל תעשה את עצמך כאילו אתה צדיק ואין לך שום עונג באכילת איסור. הנהך בכך שהיית רוצה לאכול את זה, אך אתה לא עושה זאת כי ה' אסר עליך.

בעל תשובה – טרף זה מאוס

מקור 9 ליקוטי תורה פרשת ואתחנן דף ט' עמ' ד

וכמו על דרך משל האדם שחטא ואשם וחזר בתשובה, צריך שמירה מעלה שלא יחזור לסורו. מה שאין בן מי שלא טעם טעם חטא, שאין צריך לשמירה כל כך.

וכידוע שזהו ענין תשובת הגדר. כי יש תשובת המשקל, והיא שכפי הנאה שנהנה בעברה, כן לפי ערה זה יש לו להצטרע בדאגת הלב פנגד החשק והתאונה אשר נהנה. אך תשובת הגדר הוא, להתרחק ביותר עד קצה האחרון מהרע, כדי שלא יתאונה לעברה חס ושלום. והפעל תשובה צריך לזה יותר ממי שלא חטא כו'.

וכן אמר הרב הקדוש המגיד נשמתו עדין, שאף על פי שאמרו רז"ל אל יאמר אדם אי אפשי בבשר כו' אלא אפשי, ומה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי, הינו במי שלא חטא מעולם. אכל הבעל תשובה, צריכים להיות כל מיני רע ואסורים מאוסים אצלו, ושיאמר אי אפשי כו', בכדי שלא יפל חס ושלום.

נמצא מבאר, שמי שהיה כבר למטה במדרגה, צריך שמירה יתרה אף גם לאחר שנתעלה.

אדם שחטא בעבר, מכיון ש'סורו רע' – הוא כבר טעם טעם חטא – לכן יש חשש גדול יותר שישבו לשם. זו הסיבה שאומרים לו: לך אסור אפילו לומר שאתה אוהב את זה. אתה מוכרח להתרחק מכל דבר כזה כמטחווי קשת!

6. תוי"כ ופרש"י קדושים כ, כו.
7. לקו"ת ואתחנן ט, ד.

לעינינו נפרש תחום אפור שבו הגבולות גמישים ומשתנים מאדם לאדם ומזמן לזמן. הלך הרוח של הצדיק אינו כמו זה של בעל התשובה. כתוצאה מכך, רף הציפיות וסולם הערכים שלהם שונה. לדוגמה, אם שניהם עומדים בפני מנה לא כשרה המדיפה ניחוחות מגרים, הצדיק רשאי לומר "אני מתאוה לאכול אותה, אך מה אעשה שבוראי אסר עליי". לעומת זאת, בעל התשובה צריך להתרחק מהזירה במהירות ולהימנע מכל מגע עם מה שבצלחת. עליו לדכא כל תאוה שעולה במוחו כלפי המאכל האסור, משום שבעל התשובה עלול להתפתות ולהיכשל, שהרי בזיכרונו נותרו דפוסי מחשבה ישנים.

דוגמה נוספת: אדם שהצליח להיגמל מהתמכרות מסוימת, אסור לו להתגרות בגורל ולהיחשף לעולם שממנו ברח.

<< הרבי

זכור את עברך, בשביל להבטיח את עתידך

ועל פי זה מובן מה שבנוגע לדוד "אומרין לו חזור לאחוריך", לפי שיש בו דופי, ש"בא מרות המואביה" - שאין זה בבחינת "זכור מעשיך הראשונים", אלא ענין שנוגע לעבודתו בפועל, שצריך להתנהג כמו בעל תשובה שזקוק לזהירות יתירה כו', מה שאין כן שאול שהוא במדריגת צדיק, ואינו זקוק לזהירות יתירה.

לתלמיד
עמ' 7

כעת מתורצות השאלות ששאלנו. ה'דופי' בכך שמוצאו מרות המואביה, אין הכוונה שזה לא מכובד לבא ממשפחת גרים. אלא שַׁבְּגָנִים שלו יש דופי - יש אצלו משהו מהסכים והסבתות שעבדו עבודה זרה, אכלו טריפות וכדומה, ולכן עליו לזכור זאת ולהיות עוד יותר זהיר. זהו פירוש דברי התלמוד שהציבור יאמר לדוד "חזור לאחוריך" - זכור שיש לך גְּנִים עם נטייה לדברים אסורים, ולכן עליך להיות עוד יותר זהיר.

מנהיג שמחובר לעם

מלבד העובדה שהדופי בייחוסו של דוד גרם לכך שהעם יעזר לדוד לזכור את עברו ולכן להיזהר יותר, יש בזה מעלה נוספת:

וענין זה הוא תנאי בענין המלכות - ש"אין מעמידין פרנס על הציבור אלא אם כן קופה של שרצים תלויה לו מאחוריו", ולכן "לא נמשכה מלכות בית שאול, מפני שלא היה בו שום דופי":

לתלמיד
עמ' 7

אף על פי ששאול מצד עצמו היה בדרגה נעלית, ועד שיש דעה שדווקא שאול הוא "ראשון למלכים"⁸ (ולא דוד), מכל מקום, "לא נמשכה מלכות בית שאול" (וכמאמר רז"ל⁹ "שאול ויהוא שנמשחו בפך לא נמשכה מלכותן"), כי, המלך צריך להיות כמו "פרנס על הציבור", לסבול טרחם ומשאם כו'¹⁰, כפי שהתנהג משה עם בני ישראל שהיו טרחנין כו'¹¹, ולכן, יש צורך שתהיה לו שייכות עם מעמדו ומצבו של הציבור, שאז יכול להיות פרנס עליהם, מה שאין כן בהיותו למעלה מהם כו'.

לתלמיד
עמ' 8

הפרנס צריך לשקף את הציבור. לדבר בשפתם, להבין את מצוקותיהם, להתחבר לעולמם ולדבר איתם בגובה העיניים. פרנס ש"הוצנח מכוכב אחר" לא יוכל להנהיג את קהילתו.

ולכן, שאול שהיה ללא דופי ומוצאו היה ממשפחה מיוחסת - מלכותו לא האריכה ימים. דווקא דוד, שהגיע מייחוס עם דופי, דיבר בגובה העיניים והרגיש את העם - מלכותו נמשכה לנצח.

8. יליש שמואל-א רמז קיז (בסופו). וראה ויק"ר פכ"ז, ז. פתיחתא דאסת"ר יו"ד. 10. ראה רמב"ם הל' מלכים ספ"ג.
9. מגילה יד, א. וש"נ. 11. ראה דברים א, יב.

רבי דובער שניאורי, אדמו"ר האמצעי השני בשושלת אדמו"רי חב"ד וממשיך דרכו של אביו, אדמו"ר הזקן.

וכידוע הסיפור¹² אודות אדמו"ר האמצעי, שאחד שאל אותו ב"יחידות" בנוגע לענין מסוים שלא היה שייך אצלו כלל, ולא היה יכול להשיב לו, עד שמצא בעצמו ענין זה בדקות שבדקות כו' - כי, כל זמן שאינו מוצא בעצמו ענין זה, אזי אינו יכול להיות "פרנס" עליו.

קופת השרצים – מאחוריו

אבל, התנאי הוא ש"קופה של שרצים תלויה לו מאחוריו" דווקא - כי, אם ה"קופה של שרצים" היא לפניו, בפנימיותו, אזי אינו יכול להיות "פרנס על הציבור", שהרי צריך לתקן את עצמו תחילה ולשוב בתשובה כו', אלא, שגם לאחרי ששב בתשובה, צריך להביט לאחוריו ("חזור לאחוריד") ולראות את ה"קופה של שרצים" שהיתה אצלו בעבר, שעל ידי זה יוכל להשפיע ולפעול על כל הציבור, גם על אלו שנמצאים עדיין במעמד ומצב ירוד כו'.

לתמיד
עמ' 8

כאן מוסיף הרבי "אבל" גדול, ומבקש לסייג את הדברים בצורה ברורה. נכון שיש מעלה באדם שיש לו איזשהו 'לכלוך' ורבב שהולך אחריו מתקופה פחות מוצלחת בחיים. אבל "קופת שרצים" זו צריכה להיות מאחוריו. הוא לא יכול להיות אדם שממשיך להתנהל עם קופה של שרצים...

12. אג"ק אדמו"ר מהור"צ ח"ג ע' שעט ואילך.

ג. הירידה מביאה לעלייה

<< הרבי

הקשר העמוק בין ההפטרה ובין התאריך

על פי זה יש לבאר את תוכן ההפטרה של "מחר חודש" ושייכותה לערב ראש חודש¹³:

לתלמיד
עמ' 9

ענינו של ערב ראש חודש הוא - שאז הלבנה היא בתכלית הקטנות וההעלם, עד שלא נשאר אפילו נקודה. ועל זה נאמר "מחר חודש" - שדווקא על ידי תכלית ההעלם יהיה לאחרי זה הגילוי באופן של התחדשות כו'.

ערב ראש חודש מסמל את החושך הכי גדול - אין אפילו זנב קטן של ירח. אך אל דאגה - מחר חודש. מחר יתחיל שוב הגילוי של אור הירח.

וכן הוא בנוגע למעמד ומצבם של בני ישראל - שנמשלו ללבנה¹⁴, ו"עתידים להתחדש כמותה"¹⁵.

ערב ראש חודש מורה על מעמד ומצב של העלם והסתר אצל בני ישראל - החל מצד כללות ירידת הנשמה למטה להתלבש בגוף גשמי, ובלשון שמביא כבוד קדושת מורי וחמי אדמו"ר¹⁶: "שק של בשר ועצמות עם דם רותח", ובמיוחד מצד הירידה שבזמן הגלות כו', ובפרט בסוף זמן הגלות, קודם ביאת המשיח. ומצד גודל ההעלם וההסתר - יכולים לבוא חס ושלום לידי יאוש כו'.

גם בחיי עם ישראל ישנם זמנים שבהם מרגישים את שיא החושך. ירידת הנשמה לגוף גשמי היא עצמה חושך. נוסף לכך הירידה לגלות, ועוד גלות קשה ועמוקה. דבר זה דומה להרגשת החושך בלילה של ערב ראש חודש - אין אפילו ניצוץ של אור.

ועל זה נאמר¹⁷ "ויאמר לו יהונתן (לדוד) מחר חודש ונפקדת כי יפקד מושבך":

יהונתן - בנו ויורשו של שאול, שענינו הוא עבודת הצדיקים - אומר לדוד, שענינו הוא עבודת בעלי תשובה, שדווקא על ידי ההעלם וההסתר, "כי יפקד מושבך", יהיה הגילוי היותר נעלה, "ונפקדת", שזהו העילוי שנעשה על ידי העבודה של בירור נפש הבהמית והגוף וחלקו בעולם, וכללות עבודת הבירורים בזמן הגלות, שכללותה היא ענין עבודת התשובה, שדווקא על ידי זה באים לעילוי היותר גדול שיהיה בגאולה העתידה, כמו שנאמר¹⁸ "ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר גו'", היינו, שהבשר הגשמי יזדכך כל כך עד שיראה אלוקות. וכאמור, שגם הגאולה העתידה תבוא על ידי עבודת התשובה דווקא.

על זה מגיעה התשובה - מחר חודש. אל דאגה מכך שכעת אינך רואה אור. דווקא העובדה שגם בזמן כזה אתה ממשיך ללמוד תורה ולקיים מצוות, היא זו שתביא את האור מחר. יתירה מזו, אור נעלה הרבה יותר.

13. ראה גם תר"מ ח"ט ע' 127 הערה 67. וש"נ.

14. ראה סוכה כט, א. ב"ר פ"ו, ג. אוה"ת בראשית ד, סע"ב ואילך. ועוד.

16. לקו"ד ח"א קפח, א. וראה גם סה"ש תש"ב ס"ע 7.

17. שמואל-א כ, יח.

18. ישעי' מ, ה.

15. סנהדרין מב, א.

וזהו הענין של קריאת הפטרה - שמהווה נתינת כח [כמו נתינת הכח שבקריאת התורה, שזהו הטעם שחתן עולה לתורה, כדי לקבל נתינת כח כו'¹⁹] על כללות העבודה בעולם והסתר של זמן הגלות, שעל ידי זה באים לתכלית הגילוי שיהיה בגאולה העתידה, שאז יהיה "דוד"²⁰ עבדי נשיא להם לעולם"²¹.

משיחת שבת פרשת שמיני,
מברכים החודש וערב ראש חודש אייר, ה'תשכ"ד
בלתי מוגה
תורת מנחם חלק ל"ט עמ' 376 והלאה.

במשך מאות שנים אנו קוראים את הפטרה הזאת בערב ראש חודש, וחושבים שהקשר של הפטרה לתאריך מסתכם בכך שבפסוק הראשון של הפטרה נאמר "מחר חודש".

בשיחה זו הרבי חידש, שיש קשר הדוק בין בין הפטרה לבין התאריך שבו היא נקראת – ערב ראש חודש.

ערב ראש חודש וראש חודש, מסמלים את האור שמגיע דווקא על ידי ולאחרי החושך, וסיפורם של שאול, יהונתן ודוד ממחיש בדיוק את אותה נקודה.

בנקודת הזמן ההיא, באותו ערב ראש חודש, יהונתן היה במצב טוב בהרבה מזה של דוד. הוא בארמון אביו, מסב לסעודת ראש חודש חגיגת. דוד לעומתו, נרדף על חייו. הוא משוטט הרחק ממקום יישוב, נמלט מאימת המלך שרודף אותו על לא עוול בכפו. הוא מביט אל השמים בלילה החשוך של סוף החודש וה"ירח" שלו כמעט אינו נראה. אין אפילו שבב של קרן אור שתשדר לו תקווה ואופטימיות.

אבל אז מגיע יהונתן ואומר לדוד: הסבל שאתה עובר, הייסורים שאבי מעביר אותך, ה'קופה של שרצים' שאתה סוחב על הגב – הם אלה שיביאו לכך שבסוף אתה תהיה המלך, ולא אני. שושלת המלוכה תעמוד מבית דוד ולא מבית שאול.

למעשה, המצב שבו נמצא דוד מסמל את הגלות שבה אנו שרויים. חשכה רוחנית. נשמתנו כלואה בגוף בשר ודם. זו משימה מפרכת ליצור חוויה של חיבור לאלוקים ולחוש את הקדושה. נראה שהכול מְשֻׁחָק לרעתנו.

ההתמודדות של היהודי בגלות המתמשכת מתישה ומייאשת. אבל מי שמצליח להתעלות מעל לקשיי השעה מבין שבקרוב, בגאולה השלימה, נראה שהמאמץ השתלם. משום שאז יתגלה שכל המשברים, הנפילות, הניסיונות, האכזבות והכישלונות הרוחניים שלנו לא היו לשווא. משום שעל כל רגע של חולשה – היו כמה רגעים של גבורת נפש ונחישות יהודית, ואלה – שווים יותר מכל.

סיפור

הרב בער'ל ליווי היה חסיד חב"ד ועמד בראש מערך הכשרות העולמי O.K. בתקופת "מסך הברזל" על רוסיה. במסגרת תפקידו היה נוסע תכופות לרוסיה, שם היה עורך התוועדויות במחשכים וצילם בווידאו את החסידים שפגש. כל אחד מהם היה פונה לרבי בבקשה: "התפלל עלי שאזכה לחנך את ילדיי בחינוך יהודי", "שאזכה לעבוד במלאכה שאינה כרוכה בחילול-שבת" וכך הלאה.

בליל "ניטל" בו אין לומדים תורה היה נכנס הרב ליווי לחדרו של הרבי ומראה לו את צילומי החסידים. הוא סיפר שכאשר הראה לרבי את הצילומים, הרבי היה מוציא מטפחת מכיסו ומוחה את הדמעות שזלגו מעיניו הק'. בצילומים ראו חסידים שאין להם אוכל

21. הרב יצחק דובאוו התחיל לנגן ניגון ולא עזרו לו, ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:
דער חיוב פון "עזוב תעזוב עמו" איז דא אויך בשבת.

19. ראה תר"מ חל"ו ע' 174. וש"נ.
20. יחזקאל לו, כה.

בבית האומרים לרבי "לחיים" בהתרגשות ובגעגוע ומבקשים ברכה שלא יהיו להם
"מחשבות זרות" בתפילה וכיו"ב, זה מה שהטריד אותם!

באחת הפעמים, סיפר, שהיתי אצל הרבי במשך כל הלילה והדמעות נשרו מעיניו
הקדושות של הרבי. ואז, כאשר הגיע השחר ואור ראשון הפציע, הביט הרבי לעבר החלון,
ופנה אלי בחיוך ואמר: "א נייע טאג!" – יום חדש מתחיל!